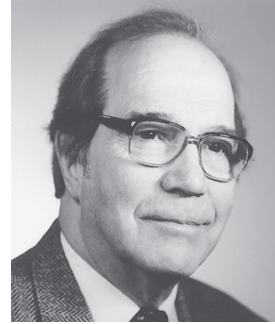

Kalevi Tamminen

* 5.4.1928 † 29.8.2018

PROFESSORI KALEVI TAMMINEN kuoli Helsingissä 90-vuotiaana pitkän sairauden jälkeen 29.8.2018. Hän oli syntynyt Maarian Raunistulassa kellosepän poikana ja kirjoittanut ylioppilaaksi Turun suomalaisesta yhteiskoulusta vuonna 1946. Turkulaisessa yliopistomiljöössä hän aloitti myös kasvatustieteen ja teologian opintonsa. Filosofian maisterin tutkinto valmistui Turun yliopistossa kahden vuoden opintojen jälkeen 1948. Teologiset opintonsa hän aloitti Åbo Akademiassa, mutta alan perustutkinto valmistui Helsingin yliopistosta vuonna 1952. Viiden vuoden käytännöllisen virkauran jälkeen hän haikautui tutkijakoulutukseen jatkaen opintoja edelleen rinnakkain kasvatustieteen sekä käytännöllisen teologian alalla.

Tammisen yliopistoura alkoi vuonna 1958 Helsingin yliopiston käytännöllisen teologian assistenttina aluksi muiden työtehtävien ohessa ja vuodesta 1963 lähtien päätoimisena. Tämä loi pohjan väitöskirjahankkeelle, joka laajeni siten, että kerätyn aineiston pohjalta syntyi kaksi erillistä väitöskirjaa. Helsingin yliopiston historiallis-kielitieteellisen osaston ja teologisen tiedekunnan väitöskirjat hyväksyttiin kumpikin vuonna 1967. Historiallisella menetelmällä tehtyjen tutkimusten aihe-

na olivat kansakoulun uskonnonopetuksen opetussuunnitelma 1900-luvun alussa (kasvatustieteellinen väitös) ja kansakoulun uskonnonopetus 1800–1900-lukujen murroksessa (käytännöllisen teologian väitös).

Empiiriset tutkimusmenetelmät olivat yleistymässä kasvatustieteissä, mutta niiden soveltamisen tarve oli tunnistettu myös teologisessa tutkimuksessa sodanjälkeisessä murrosvaiheessa. Kalevi Tamminen orientoitui seuraavissa tutkimushankkeissaan soveltamaan määrällisiä empiirisiä tutkimusmenetelmiä. Tosin hän hoiti viransijaisena vuosina 1968–1969 kasvatustieteen vastaperustettua historia-painotteista apulaisprofessorin virkaa historiallis-kielitieteellisessä osastossa. Teologisen tiedekunnan oppiainejako oli puolestaan noudattanut 1800-luvun alun tiedeyliopiston oppiainelinjausta. Tammisen teologinen väitös oli suoritettu käytännöllisessä teologiassa. Kategeetiikka – uuteen kasvatustieteelliseen terminologiaan sopeutettuna uskonnonpedagogiikka – oli yksi sen perinteisistä opetusalueista. Tiedekunta sai 1970-luvun alussa erilaisin virkajärjestelyin kolme uutta oppiainetta: uskontotiede, uskonnonpedagogiikka ja kirkkososiologia. Kalevi Tamminen rekry-

toitiin vuodesta 1969 lähtien uskonnonpedagogiikka-oppiaineen perustajaksi, aluksi ylimääräisen professorin vakanssilla. Se vakainaistettiin vuonna 1977 käytännöllisen teologian, erityisesti uskonnonpedagogiikan varsinaiseksi professuuriksi. Uskontososiologiaa edustanut kirkkososiologia ja uskontopsykologiaan painottunut uskonnonpedagogiikka muodostivat tämän jälkeen empiiristä tutkimusta edustavan työparin teologisessa tiedeyhteisössä.

Viran vakainaistuminen innosti Tamminista luomaan tutkimuskokonaisuuden, jossa itse tuotettuja aineistoja testattiin kognitiivisten uskontoteorioiden avulla. Erityisesti amerikkalaisen James W. Fowlerin teoria uskon kehityksestä ja sveitsiläisen Fritz Oserin teoria uskonnollisen arvioinnin kehityksestä olivat keskeisesti esillä Tamminen omista tutkimuksissa, mutta myös perus- ja jatko-opiskelijoiden oppinäytetöissä. Tämä avasi tulosten valmistauttua myös yhteydet alan eurooppalaiseen ja amerikkalaiseen tutkimukseen. Kaikkiaan kuusi vuosina 1975–1985 ilmestynyttä suomenkielistä teosta käsitelivät lasten ja nuorten elämänskysymyksiä, uskonnollisia kokemuksia ja ajattelua sekä lasten vanhempien uskonnollisuutta. Suuremmasta jatkokoulutettavien joukosta hänen lähimpään tutkijaryhmäänsä kuuluivat Juha Vermasvuori ja Kari E. Nurmi, joiden kanssa ajettiin visaisimmat ja uusia sovellutuksia tarvitsevat tietokoneajot. Kummastakin tuli myöhemmin professori.

Tuloksiaan Tamminen esitteli useissa kansainvälisissä symposiumeissa. Tärkeimmät hän kokosi teokseen *Religious Development in Childhood and Youth*, joka ilmestyi 1991 Suomalaisen Tiedeakatemian B-sarjassa sekä kaksi vuotta myöhemmin saksaksi käännettynä rinnakkaisteok-

senä. Alan tutkimuksissa oli pyritty eri maissa mittaamaan pelkistetysti lasten ja nuorten kognition osallottuvuuksia tai uskonnollisten avainkäsitteiden muutoksia. Tämä ei ollut vierasta Tamminen omille kotimaisille tutkimusraporteille. Englanninkielisessä kokoomateoksessa näkökulma oli uusi: pyrkimys saada aikaan omien tutkimusten tulosten perusteella holistinen kuvaus kehityskulusta lapsuudesta nuoruuteen. Tämä puhutteli alan tutkijoita eri puolilla maailmaa. Kansainvälisen kiinnostuksen perusteella American Psychological Association myönsi hänelle 1995 William James Award -palkinnon. Tutkijapolvensa keskuudessa Tamminenstä tulikin yksi kansainvälisesti tunnetuimmista suomalaisista kasvatustieteilijöistä.

Uusille aloitteille avoin pedagogi kutsuttiin Helsingin yliopistossa 1960-luvun lopulta lähtien aluksi opettajankoulutuksen piirissä erilaisten työryhmien jäseneksi. 1970-luvun tutkinnonuudistus toi uusia elementtejä ja rakenteita kaikkien yliopistojen ja tiedekuntien tutkintoihin. Tamminen sai vastuulle oman tiedekuntansa tutkinnonuudistustoimikunnan johtamisen, mutta pian hän oli myös Helsingin yliopiston tutkinnonuudistuksen neuvottelukunnan puheenjohtaja (1976–1979) ja valtakunnallisen Korkeakoulutuksen seurannan suunnitteluryhmän puheenjohtaja (1979–1980). Huomattava osa yliopiston vakinaisesta opettajakunnasta suhtautui varauksin opetusministeriön tarjoamiin tutkintomalleihin. Perusoptimistina Tamminen näki myös niiden myönteiset mahdollisuudet, minkä varassa hänellä oli riittävä innostus viedä uudistuksia päätökseen. Osallistuminen tutkinnonuudistukseen herätti kiinnostuksen myös yliopistopedagogiikan ja teologikoulutuksen

tutkimukseen. Omien tutkimushankkeidensa lisäksi hän ohjasi eri koulutusvaiheiden opinnäytetöitä näiltä aloilta.

Tutkinnonuudistus ei ollut ainoa laaja-alainen foorumi samalla 1970-luvulla, jossa kysyttiin Tammissen luontaista optimismia ja sovittelijan taitoja. Hän johti samoihin aikoihin Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa valmisteilla olleen kasvatustalouden ohjelmityön, ns. k-ohjelman, päätökseen. Hanke oli takkuilut ristiriitaisten odotusten paineessa. Aktiivisten sihteerien, työryhmän ja puheenjohtajan yhteistyönä syntyi kattava behavioristinen kokonaisohjelma kirkon kasvatustyöstä. Kirkon resurssit eivät koskaan riittäneet sen kokonaisvaltaiseen toteutukseen, mutta ohjelma edisti joidenkin osa-alueiden, kuten rippikoulun, nuorisotyön ja erityisesti päiväkerhon toiminnan suunnittelua.

Kirjoittajana ja työryhmän jäsenenä Tamminen julkaisi useita oppikirjoja alakoulun uskontokirjasta aina akateemisiin

oppikirjoihin asti. Peruskoulun oppikirjoja kirjoittaessaan hän saattoi välittömästi soveltaa tutkimustensa tuottamaa tietoa. *Miten opetan uskontoa?* (1982) käännettiin neljälle kielelle ja sitä käytetään edelleen teologien ja uskonnonopettajien koulutuksessa.

Kalevi Tamminen kutsuttiin kokeneena tutkijana vuonna 1982 Suomalaisen Tiedeakatemian jäseneksi. Liikkuminen kahden tieteenalan välimaastossa altisti jatkuvasti erilaisiin luottamustehtäviin. Edellä mainitun lisäksi Tamminen toimi muun muassa teologisen tiedekunnan dekaanina vuosina 1984–1987, Suomalaisen Teologisen Kirjallisuusseuran esimiehenä 1978–1983 ja Kirkon kasvatustalouden johtokunnan puheenjohtajana. Kalevi Tammisselle myönnettiin Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunnan komentajamerkki 1990. Hänet vihittiin keväällä 2017 teologisen tiedekunnan promootiossa teologian riemutohtoriksi.

Markku Heikkilä

*Kuva:
Professoriliitto*